

תוכן העניינים

1	1 מכונות טיורינג
3	2 וריאציות של מכונות טיורינג
6	3 התזה של צ'רצ'-טיורינג
10	4 אי-כrüיעות
10	5 המחלקות החישוביות R, RE ו- $Co\ RE$ ו- תכונותן
11	6 רדוקציות
13	7 סיבוכיות
14	8 רדוקציה פולינומיאלית
14	9 NP שלמות
15	10 בעיית הספיקות (SAT)
16	11 סיווג שפות ידיעות - סיבוכיות
20	12 רדוקציות זמן פולינומיאליות

1 **מכונות טיורינג**

הגדרה 1: מכונות טיורינג

מכונת טיורינג (מ"ט) היא שביעיה $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ כאשר:

$\sqcup \notin \Sigma$	קבוצת מצבים סופית ולא ריקה	Q
$\Sigma \cup \{\sqcup\} \subseteq \Gamma$	א"ב הקלט סופי	Σ
$\delta : (Q \setminus \{q_{rej}, q_{acc}\}) \times \Gamma \rightarrow Q \times \Gamma \times \{L, R\}$	א"ב הסרט סופי	Γ
	פונקציית המעברים	δ
	מצב התחלתי.	q_0
	מצב מקבל יחיד.	q_{acc}
	מצב דוחה יחיד.	q_{rej}

הגדרה 2: קונפיגורציה

בاهינתן מכונת טיורינג M ומילה $w \in \Sigma^*$. **קונפיגורציה** בריצה של M על w היא שלושה (u, q, σ, v) (או uqv לשם קיצור) כאשר:

- $\Gamma^* \in u$: תוכן הסרט לפני הראש (מצד שמאל של הראש).
- $q \in Q$: המצב הנוכחי של המכונת טיורינג.

- $\Gamma \in \sigma$: תוכן הסרט במקומות של הראש, כולל התו הנקרא במקומות הנוכחיים של הראש.
- $\Gamma^* \in v$: תוכן הסרט אחורי הראש (מצד ימין של הראש).

הגדרה 3: גירה בצעד אחד

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ מכונת טיורינג, ותהינה c_1 ו- c_2 קונפיגורציות של M . נסמן $c_1 \vdash_M c_2$ (במילים, c_1 גורר את c_2) אם כמפורטים בסעיפים לעיל, c_2 הגיע מ- c_1 בצעד אחד.

הגדרה 4: גירה בכללי

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ מכונת טיורינג, ותהינה c_1 ו- c_2 קונפיגורציות של M . נסמן $c_1 \vdash_M^* c_2$ (במילים, c_1 גורר את c_2) אם ניתן לעבור מ- c_1 ל- c_2 ב- 0 או יותר צעדים.

הגדרה 5: קבלה ודחיה של מילה

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ מכונת טיורינג, ו- $w \in \Sigma^*$ מחרוזת. אומרים כי M **מקבלת** את w אם $q_0 w \vdash_M^* u q_{acc}$, ו- M **דוחה** את w אם $q_0 w \vdash_M^* u q_{rej}$.

עבור $\Gamma \in \sigma$ ו- $v, u \in \Gamma^*$ כלשהם.

הגדרה 6: הכרעה של שפה

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ מכונת טיורינג, ו- $L \subseteq \Sigma^*$ שפה. אומרים כי M **מכריעה** את L אם לכל $w \in \Sigma^*$ מתקיים

$$\begin{aligned} M \text{ מקבלת את } w &\iff w \in L \\ M \text{ דוחה את } w &\iff w \notin L \end{aligned}$$

הגדרה 7: קבלה של שפה

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ מכונת טיורינג, ו- $L \subseteq \Sigma^*$ שפה. אומרים כי M **מקבלת** את L אם לכל $w \in \Sigma^*$ מתקיים

- אם $w \in L$ אז M מקבלת את w .
- אם $w \notin L$ לא מקבלת את w .

במקרה זה נכתוב ש- $L(M) = L$.

הגדרה 8: מכונת טיורינג שמחשבת פונקציה f

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{acc}, q_{rej})$ מכונת טיורינג. אומרים כי M מחשבת את f אם:

$$\Sigma_2 \subset \Gamma \text{ ו- } \Sigma = \Sigma_1$$

- לכל $^*\Sigma \in w$ מתקיים $q_{\text{acc}}f(w)$.

2 וריאציות של מכונות טיורינג

הגדרה 9: מודל חישוב

מודל חישובי = אוסף של מכונות שעבורן מוגדרים המושגים של הכרעה ו渴בלה של שפות.

הגדרה 10: מודלים שקולים חישובית

יהיו A, B מודלים חישוביים. נאמר כי A ו- B שקולים אם לכל שפה L :

- קיימת מכונה במודל A שמקரעה את L אם וס"מ קיימת מכונה כזו במודל B .
- קיימת מכונה במודל A שמקבלת את L אם וס"מ קיימת מכונה כזו במודל B .

הגדרה 11: מכונות שקולות חישובית

שתי מכונות הן שקולות חישובית אם הן מקבלות ודווחות בדיקת אותן המיללים.

משפט 1: מכונת טיורינג עם סרט ימינה בלבד

מודל מכונת טיורינג עם סרט אינסופי לכיוון אחד בלבד (מודל 0) שקול למודל אינסופי בשני הכיוונים (מודל T).

כלומר, לכל שפה L :

- יש מכונת טיורינג ממודל 0 שמקבלת את L אם וס"מ יש מכונת טיורינג במודל T שמקבלת את L .
- יש מכונת טיורינג ממודל 0 שמקרעה את L אם וס"מ יש מכונת טיורינג במודל T שמקרעה את L .

הגדרה 12: מכונת טיורינג מרובת סרטיים

מכונת טיורינג מרובה סרטיים היא שביעייה:

$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta_k, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$$

כאשר $Q, \Sigma, \Gamma, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}$ מוגדרים כמו מכונת טיורינג עם סרט יחיד (ראו הגדרה 1).

ההבדל היחיד בין מכונת טיורינג עם סרט יחיד לבין מכונת טיורינג מרובה סרטיים הוא הפונקציית המעברים.

עבור מטמ"ס הפונקציית המעברים היא מצורמת הבאה:

$$\delta_k : (Q \setminus \{q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}\}) \times \Gamma^k \rightarrow Q \times \{L, R, S\}^k$$

כאשר k הוא מספר טבעי השווה למספר הסרטיים של המכונה.

משפט 2: תכונות של מכונת טיורינג מרובה סרטיים

במכונת טיורינג מרובה סרטיים:

- יתכנו מספר סרטיים.
- מספר הסרטיים סופי וקבוע מראש בזמן בניית המ"ט, ואינו תלוי בקלט או במהלך החישוב.
- לכל סרט יש ראש נפרד.

- הפעולות (תנועה וכתיבה) בכל סרט נעשית בנפרד. בפרט, הראשים יכולים לאוז בכיוונים שונים בסרטים שונים.
- ישנו בקר מרכזי יחיד, שקובע את הפעולות בכל אחד מהסרטים, על סמך המידע שמתתקבל מכל הסרטים. לכן, תוכן סרט אחד יכול להשפיע על הפעולות בשאר הסרטים.
- בתחלת החישוב, הקלט נמצא הסרט הראשון ושאר הסרטים ריקים.

משפט 3: מ"ט מרובה סרטים שcola למ"ט עם סרט יחיד

לכל k , המודל של מ"ט עם k סרטים שcola חישובי למודל של מ"ט עם סרט אחד.

הגדרה 13: מכונת טיריניג אי-דטרמיניסטיבית

מכונת טיריניג אי-דטרמיניסטיבית (מ"ט א"ד) היא שביעה

$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \Delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$$

כאשר $Q, \Sigma, \Gamma, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}$ מוגדרים כמו במכונת טיריניג דטרמיניסטיבית (ראו הגדרה 1). Δ היא פונקציה המעבירים

$$\Delta : (Q \setminus \{q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}\}) \times \Gamma \rightarrow P(Q \times \Gamma \times \{L, R, S\}) .$$

$$\Delta(q, \alpha) = \{(q_1, a, S) \ , \ (q_2, b, L) \ , \ \dots\} .$$

כלומר, לכל זוג $\Gamma \in q$ יתכן מספר מעברים אפשריים, 0, 1 או יותר.

- קונפיגורציה של מ"ט א"ד זהה לקונפיגורציה של מ"ט דטרמיניסטיבית.

- לכל קונפיגורציה יתכן מספר קונפיגורציות עוקבות.

- לכל מילה $w \in \Sigma^*$ יתכנו מספר ריצות שונות:

  - ריצות שmagiuot ל- $.q_{\text{acc}}$.

  - ריצות שmagiuot ל- $.q_{\text{rej}}$.

  - ריצות שלא עוצרות.

הגדרה 14: קבלה ודחיה של מילה ע"י מ"ט אי-דטרמיניסטיבית

עבור מ"ט לא דטרמיניסטיבית N ומילה w :

- N מקבלת את w אם קיים חישוב של N על w שmagiu ל慈悲 מקלט.

- N דוחה את w אם כל החישובים של N על w עוצרים במצב דוחה.

הגדרה 15: קבלה ודחיה של שפה ע"י מ"ט אי-דטרמיניסטיבית

נתונה מ"ט לא דטרמיניסטיבית N ושפה L :

- N מביאה את L אם N מקבלת את כל המילים ב- L ודוחה את כל המילים שאינם ב- L .

- N מקבלת את L אם N מקבלת את כל המילים ב- L ולא מקבלת את כל המילים שאינם ב- L .

משפט 4: מ"ט א-דטרמיניסטיבית שcolaה למ"ט דטרמיניסטיבית

לכל מ"ט לא דטרמיניסטיבית קיימת מ"ט א-דטרמיניסטיביתcolaה.

הגדרה 16: שפה של מכונת טיורינג א-דטרמיניסטיבית

השפה של מ"ט א"ד N היא

$$L(N) = \{w \in \Sigma^* \mid \exists u, v \in \Gamma^*, \exists \sigma \in \Gamma : q_0 w \vdash_* u q_{\text{acc}} \sigma v\}$$

כלומר:

- אם w אם קיימת ריצה אחת שבה N מקבלת את w .
- אם w אם בכל ריצה של N על w , N דוחה או לא עוצרת.

הגדרה 17: מ"ט א-דטרמיניסטיבית המכירעה שפה L

אומרים כי מ"ט א-דטרמיניסטיבית N מכירעה שפה L אם לכל $w \in \Sigma^*$:

- אם $N \Leftarrow w \in L$ מקבלת את w .
- אם $N \Leftarrow w \notin L$ דוחה את w .

הגדרה 18: מ"ט א"ד המקבלת שפה L

אומרים כי מ"ט א-דטרמיניסטיבית N מקבלת שפה L אם לכל $w \in \Sigma^*$:

- אם $N \Leftarrow w \in L$ מקבלת את w .
- אם $N \Leftarrow w \notin L$ דוחה את w או N לא עוצרת על w .

משפט 5: שקולות בין מ"ט א"ד למ"ט דטרמיניסטיבית ב-

לכל מ"ט א"ד N קיימת מ"ט דטרמיניסטיבית D כך ש-

$$L(N) = L(D).$$

כלומר לכל $w \in \Sigma^*$:

- אם N מקבלת את w D מקבלת את w .
- אם N לא מקבלת את w D לא מקבלת את w .

3 התזה של צ'רצ'-טיוירינג

שמות נרדפים לשפות כריעות ושפות קבילות

Acceptable languages	שפות קבילות	Decideable languages	שפות כריעות
recognizable languages	שפות ניתנות לזיהוי	Recursive languages	שפות רקורסיביות
Semi-decidable languages	שפות כריעות למחצה		
Partially-decidable languages			
Recursively enumerable languages.	שפות הניתנות למניה רקורסיביות		

משפט 7: סגירות שפות קבילות

- איחוד
- חיתוך
- שרשור
- סגור קlien

משפט 6: סגירות שפות כריעות

השפות הכריעות סגורות תחת:

- איחוד
- חיתוך
- משלים
- שרשור
- סגור קlien

משפט 8: היחס בין הכרעה לקבלה

עבור כל שפה L התנאים הבאים מתקיימים.

- אם L הינה כריעה אז היא קבילה. כלומר:

$$L \in R \Rightarrow L \in RE.$$

- אם השפה L קבילה וגם והמשלים שלה $\bar{L}$ קבילה אז L כריעה. כלומר:

$$L \in RE \wedge \bar{L} \in RE \Rightarrow L \in R.$$

הגדרה 19: שפת סימפל

משתנים

- טבעיים: $i, j, k, \dots$
מקבלים כערך מספר טبאי.
- מערכים: C, B, A [...] בכל תא ערך מתוק א"ב Γ אין סופיים.
- אתחול: הקלט נמצא בתאים הראשונים של A [...].
כל שאר המשתנים מאותחלים ל-0.

פעולות

- השמה בקבוע: $i=3, B[i] = \#$
- השמה בין משתנים: $i=k, A[k] = B[i]$
- פעולות חשבון: $x = y + z, x = y - z, x = y \cdot z$

תנאים

- $B[i] == A[j]$ (מערכות).
- $x \geq y$ (משתנים טבעיות).

כל משתנה מופיע רק פעם אחת בכל פעולה או תנאי.

זרימה

- סדרה פקודות ממספרות.
- `goto`: מותנה ולא מותנה.
- עצירה עם ערך חוזרת `stop`.

```

1 one = 1
2 zero = 0
3 B[zero] = "0"
4 i=0
5 j=i
6 if A[i] == B[zero] goto 9
7 i=j + one
8 goto 3
9 C[one] = A[j]
10 if C[one] == A[zero] goto 12
11 stop(0)
12 stop(1)

```

הגדרה 20: קבלה ודחיה של מחזות בשפה SIMPLE

עבור קלט w ותוכנית P בשפת SIMPLE. נאמר כי

- P מקבלת את w אם הריצה של P על w עוצרת עם ערך חוזרת 1.
- P דוחה את w אם הריצה של P על w עוצרת עם ערך חוזרת 0.

הגדרה 21: הכרעה וקבלת שפה SIMPLE

עבור שפה L ותוכנית P בשפת SIMPLE. נאמר כי

- P מכירעה את L אם היא מקבלת את המילים שב- L ודוחה את אלה שלא ב- L .
- P מקבלת את L אם היא מקבלת את כל ורקי המילים ב- L .

משפט 9: שפת SIMPLE שקופה למוכנת טיורינג

המודלים של מוכנת טיורинг ותוכניות SIMPLE שקופה.

משפט 10: מ"ט ותוכניות מחשב

מ"ט חזקה לפחות כמו תוכנית מחשב.
 כל תוכנית מחשב ניתנת למימוש במ"ט.
 לכן, כל שפה שהינה כריעה ע"י מחשב היא גם כריעה ע"י מ"ט.
 וכך גם, שפה שהינה קבילה ע"י מחשב היא גם קבילה ע"י מ"ט.

הגדרה 22: דקדוקים כלליים

בדקdock כללי, מצד שמאל של כלל יצירה יכולה להופיע מחרוזת (לא ריקה) כלשהי.
 פורמלית, כלל יצירה בדקדוק כללי הוא מהצורה

$$\gamma \rightarrow u$$

כאשר $(V \cup \Sigma)^*$, $\gamma \in (V \cup \Sigma)^+$, $u \in u$.

משפט 11:

תהי L שפה. L קבילה אם ו רק אם קיימים דקדוק כללי G כך ש- $L = L(G)$.

מודל חישובי	דקdock	משפחת שפות
מוכנת טיורינג	כללי	קבילות
אוטומט מחסנית	חסר הקשר	חסירות הקשר
אוטומט סופי	רגולרי	רגולריות

משפט 12:

כל שפה חסרת הקשר אינה כריעה.

משפט 13: התזה של צ'רצ' טיורינג

התזה של צ'רצ' טיורינג מודל מ"ט מגלים את המושג האבסטרקטי של "אלגוריתם".
 כמובן, כל אלגוריתם שניתן לתיאור כתהיליך מכניסטיubo:sh:

- התהיליך מתבצע כסדרה של צעדים.
- כל צעד מצריך כמהות סופית של "עובדת".

ניתן גם לתיאור כמ"ט.
 בפרט, אין מודל מכניסטי / אוטומטי יותר ממ"ט.

הגדרה 23: מודלים שקולים חישובית

יהיו A ו- B מודלים חישוביים. אומרים כי A ו- B שקולים אם לכל שפה L מתאימים:

- (1) קיימת מ"ט במודל A שמכריעה את L אם ורק קיימת מ"ט במודל B שמכריעת את L .
- (2) קיימת מ"ט במודל A שמקבלת את L אם ורק קיימת מ"ט במודל B שמקבלת את L .

הגדרה 24: מכונת טיריניג מרובת סרטים

מכונת טיריניג מרובה סרטים היא שביעייה:

$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta_k, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$$

כאשר $Q, \Sigma, \Gamma, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}$ מוגדרים כמו מ"ט עם סרט יחיד (ראו הגדרה 1).
ההבדל היחידי בין מ"ט עם סרט יחיד לבין מטב"ס הוא הפונקציית המעברים. עבור מטמ"ס הפונקציה המעברים היא מצורמת הבאה:

$$\delta_k : (Q \setminus \{q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}\}) \times \Gamma^k \rightarrow Q \times \{L, R, S\}^k$$

הkonfigורציה של מכונת טיריניג מרובה סרטים מסומנת $(u_1q v_1, u_2q v_2, \dots, u_kq v_k)$.

משפט 14: שקולות בין מ"ט מרובה סרטים למ"ט עם סרט יחיד

לכל מטמ"ס M קיימת מ"ט עם סרט יחיד M' השקולה לו M .

כלומר, לכל קלט $w \in \Sigma^*$:

- אם M מקבלת את w $\Leftarrow M'$ מקבלת את w .
- אם M דוחה את w $\Leftarrow M'$ דוחה את w .
- אם M לא עוצרת על w $\Leftarrow M'$ לא עוצרת על w .

4 אי-כריעות

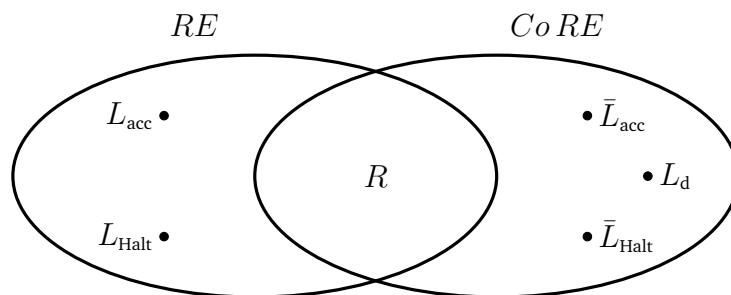
משפט 15: סיווג שפות ידיעות - חישוביות

$L_{\text{acc}} = \{\langle M, w \rangle \mid w \in L(M)\}$	$\in RE \setminus R$
$L_{\text{halt}} = \{\langle M, w \rangle \mid w \text{ עצרת על } M\}$	$\in RE \setminus R$
$L_M = \{\langle M \rangle \mid \langle M \rangle \text{ מקבלת את } M\}$	$\in RE \setminus R$
$L_d = \{\langle M \rangle \mid \langle M \rangle \notin L(M)\}$	$\in Co RE \setminus R$
$L_E = \{\langle M \rangle \mid L(M) = \emptyset\}$	$\in Co RE \setminus R$
$L_{EQ} = \{\langle M_1, M_2 \rangle \mid L(M_1) = L(M_2)\}$	$\notin RE \setminus R, \notin Co RE \setminus R$
$L_{REG} = \{\langle M \rangle \mid \text{רגולרית } L(M)\}$	$\notin RE \setminus R, \notin Co RE \setminus R$
$L_{NOTREG} = \{\langle M \rangle \mid \text{לא רגולרית } L(M)\}$	$\notin RE \setminus R, \notin Co RE \setminus R$

כribleה	כריעה	
✓	✗	L_{acc}
✗	✗	$\overline{L_{\text{acc}}}$
✗	✗	L_d
✓	✗	L_{Halt}
✗	✗	$\overline{L_{\text{Halt}}}$
✗	✗	L_E
✓	✗	$\overline{L_E}$
✗	✗	L_{EQ}
✗	✗	$\overline{L_{EQ}}$
✗	✗	L_{REG}
✗	✗	L_{NOTREG}

משפט 16

$$\begin{aligned} L_{\text{acc}} \in RE \setminus R &\Rightarrow \bar{L}_{\text{acc}} \notin RE, \\ L_{\text{halt}} \in RE \setminus R &\Rightarrow \bar{L}_{\text{halt}} \notin RE, \\ L_d \notin RE \setminus R. & \end{aligned}$$

5 המחלקות החישוביות R , $Co RE$ ו- RE ותכונותן

הגדרה 25: כוכב קליני

בහינתן השפה L . השפה L^* מוגדרת:

$$L^* = \{\varepsilon\} \cup \{w = w_1 w_2 \cdots w_k \mid \forall 1 \leq i \leq k, w_i \in L\}$$

הגדרה 26:

$$\begin{aligned} R &= \{L \subseteq \Sigma^* \mid L \text{ מכיריה את } M\} \\ RE &= \{L \subseteq \Sigma^* \mid L \text{ מקבלת את } M\} \\ Co RE &= \{L \subseteq \Sigma^* \mid \bar{L} \in RE\} \end{aligned}$$

- אוסף השפות הכיריעות מסומן R ומוגדר
- אוסף השפות הקבילות מסומן RE ומוגדר
- אוסף השפות שהמשלימה שליה קבילה מסומן $Co RE$ ומוגדר

משפט 17: סגירות של השפות הכיריעות והשפות הקבילות

- (1) איחוד (2) חיתוך (3) שרשור (4) סגור קלין (5) משלימים.
 (1) איחוד (2) חיתוך (3) שרשור (4) סגור קלין.

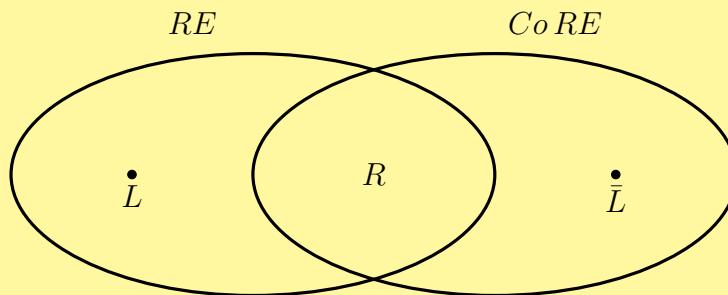
- R סגורה תחת:
- RE סגורה תחת:

משפט 18: תכונות של השפות החישוביות

.1. אם $L \in R$ וגם $\bar{L} \in RE$ אז $L \in RE$

(כפי $\bar{L} \in Co RE \setminus R$ ו- $\bar{L} \notin RE$ אז $L \in RE \setminus R$) .2.

$RE \cap Co RE = R$ .3

הגדרה 27: מكونת טיורינג אוניברסלית

מ"ט אוניברסלית U מקבלת כקלט זוג, קידוד של מ"ט $\langle M \rangle$ וקידוד של מילה $\langle w \rangle$, וביצעת סימולציה של ריצה של M על w ועונה בהתאם.

$$L(U) = \{\langle M, w \rangle \mid w \in L(M)\}.$$

6 רזוקציות**הגדרה 28: מ"ט המחשבת פונקציה**

בהתנן פונקציה $\Sigma^* \rightarrow \Sigma^*$: f אומרים כי מ"ט M מחשבת את f אם לכל $x \in \Sigma^*$

- מגיעה ל- q_{acc} בסוף החישוב של $f(x)$ וגם
- על סרט הפלט של M רשום $f(x)$.

הגדרה 29: מ"ט המחשבת פונקציה

בහינתן פונקציה $\Sigma^* \rightarrow \Sigma^*$ אומרים כי f חסיבה אם קיימת מ"ט המחשבת את f .

הגדרה 30: רזוקציה

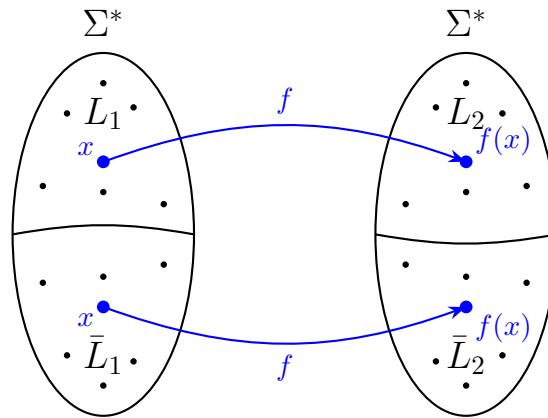
בහינתן שתי שפות Σ^* אומרים כי $L_1, L_2 \subseteq \Sigma^*$ ניתנת לרזוקציה ל- L_2 , ומסמנים $L_1 \leq L_2$,

אם קיימת פונקציה $\Sigma^* \rightarrow \Sigma^*$ המקיים:

(1) חסיבה f

(2) לכל $x \in \Sigma^*$

$$x \in L_1 \iff f(x) \in L_2.$$

משפט 19: משפט הרזוקציה

לכל שתי שפות Σ^* , $L_1, L_2 \subseteq \Sigma^*$ אזי

$$L_1 \in R \iff L_2 \in R$$

$$L_1 \in RE \iff L_2 \in RE$$

$$L_1 \notin R \Rightarrow L_2 \notin R$$

$$L_1 \notin RE \Rightarrow L_2 \notin RE$$

משפט 20: תכונות של רזוקציה

- לכל שפה L מתקיים: $L \leq L$
- אם $L_1 \leq L_2$ אז $L_1 \leq L_2$.
- אם $L_1 \leq L_2 \leq L_3$ אז $L_1 \leq L_3$.
- לכל $L \in R$ ולכל $L' \in \Sigma^*, \emptyset \neq L' \leq L$ מתקיים $L' \in R$.

משפט 21: משפט ריס

עבור כל תכונה S של שפות שאינה טריויאלית מתקיים: $L_S \notin R$

- תכונה S לא טריויאלית היא קבוצה של שפות ב RE כך ש $S \neq \emptyset$ וגם $S \neq RE$

$$. L_S = \{ \langle M \rangle \mid L(M) = S \} \circ$$

7 סיבוכיות

הגדירה 31: סיבוכיות זמן של מ"ט

סיבוכיות זמן של מכונת טיורינג (או אלגוריתם) M הינה פונקציה $f(|w|)$ שווה במספר צעדים לכל היותר ש- M מבצעת בחישוב של M על הקלט w .

משפט 22: קשר בין סיבוכיות של מ"ט מרובת סרטים ומ"ט סרט יחיד

לכל מ"ט מרובת סרטים M הרצה בזמן $(n)^f$, קיימת מ"ט סרט יחיד M' השකולה לו- M ורצת בזמן $(O(n^2))$.

משפט 23: קשר בין סיבוכיות של מ"ט אי-דטרמיניסטי ומ"ט דטרמיניסטי

לכל מ"ט א"ד N הרצה בזמן $(n)^f$, קיימת מ"ט דטרמיניסטי D השකולה לו- N ורצת בזמן $2^{(f(n))}$.

הגדירה 32: אלגוריתם אimotoת

אלגוריתם אimotoת עברו בעיה A הוא אלגוריתם V כך שלכל קלט $\Sigma^* \in w$ מתקיים:

- אם $w \in A$ קיימים $\Sigma^* \in y$ כך ש- $.V(w, y) = T$ $\Leftarrow$
- אם $w \notin A$ לכל $\Sigma^* \in y$ מתקיים $.V(w, y) = F$ $\Leftarrow$

הגדירה 33: המחלקות P ו- NP

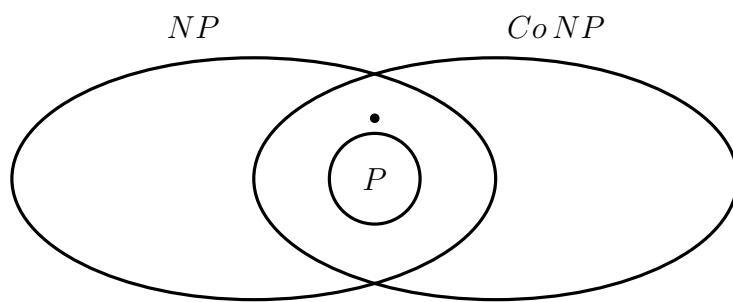
- P = קבוצת כל השפות שיש להן מ"ט דטרמיניסטי המכריעה אותן בזמן פולינומי.
- NP = קבוצת כל השפות שיש להן אלגוריתם אimotoת המאמת אותן בזמן פולינומי.

הגדרה שකולה:

- NP = קבוצת כל השפות שיש להן מ"ט אי-דטרמיניסטי המכריע אותן בזמן פולינומי.
- $CoNP = \{A \mid \bar{A} \in NP\}$ $NP = CoNP$ = קבוצת כל השפות שההמשלימה שליהן שייכת ל- NP .

משפט 24: תכונות של P ו- NP

- $P \subseteq NP$
- סגורה תחת משלים: אם $A \in P$ אז גם $\bar{A} \in P$
- $P \subseteq NP \cap CoNP$

8 רדוקציה פולינומיאלית

הגדרה 34: פונקציה פולינומיאלית

בහינתן פונקציה $\Sigma^* \rightarrow \Sigma^*$: f . אומרים כי f חסיבה בזמן פולינומיאלי אם קיים אלגוריתם (מ"ט דטרמיניסטי) המחשב את f בזמן פולינומיאלי.

הגדרה 35: רדוקציה פולינומיאלית

בහינתן שתי בעיות A ו- B . אומרים כי A ניתנת לרדוקציה פולינומיאלית ל- B , ומסמנים $A \leq_P B$, אם קיימת פונקציה $\Sigma^* \rightarrow \Sigma^*$: f המקיים:

(1) f חסיבה בזמן פולינומיאלי

(2) לכל $w \in \Sigma^*$:

$$w \in A \iff f(w) \in B .$$

משפט 25: משפט הרדוקציה

לכל שתי בעיות A ו- B , אם $A \leq_P B$, אז $A \in NP$

$$A \in P \iff B \in P$$

$$A \in NP \iff B \in NP$$

$$A \notin P \Rightarrow B \notin P$$

$$A \notin NP \Rightarrow B \notin NP$$

9 NP שלמות

הגדרה 36: NP - קשה (NP-hard)

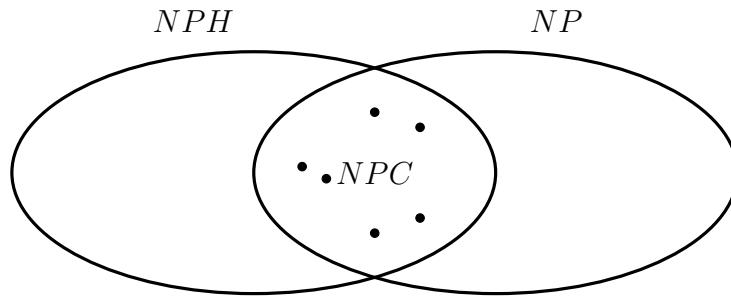
בעיה B נקראת NP קשה אם לכל בעיה $A \in NP$ קיימת רדוקציה $A \leq_P B$.

הגדרה 37: NP -שלמה (NP-complete)

בעיה B נקראת NP שלמה אם

$$B \in NP \quad (1)$$

2) לכל בעיה $A \in NP$ קיימת רדוקציה $.A \leq_p B$

משפט 26: תכונות של רדוקציה פולינומיאלית

- אם $\bar{A} \leq_P \bar{B}$ אז $A \leq_P B$.
- אם $A \leq_p C$ ו $C \leq_p B$ אז $A \leq_p B$.

משפט 27: טרנזיטיביות של NP -שלמות

תהי B בעיה NP -שלמה. אז לכל בעיה $C \in NP$, אם $B \leq_p C$ אז גם C היא NP שלמה.

10 בעית הספיקות (SAT)**הגדרה 38: נוסחת CNF**

נוסחת CNF , ϕ היא נוסחה בוליאנית מעל n משתנים $x_1, x_2, \dots, x_n$ המכילה m פסוקיות עליהן $C_1, C_2, \dots, C_m$ כאשר כל פסוקייה מכילה אוסף של ליטרלים (OR) ($\vee$) בוליאני והפסוקיות מחוברות ע"י (AND) בוליאני. לדוגמה:

$$\phi = \left(x_1 \vee \bar{x}_2 \vee x_4 \vee \bar{x}_7 \right) \wedge \left(x_3 \vee x_5 \vee \bar{x}_8 \right) \wedge \dots$$

הגדרה 39: נוסחת $3CNF$

נוסחת $3CNF$, ϕ היא נוסחה CNF שבה בכל פסוקייה יש בדיק שולש ליטרלים. לדוגמה:

$$\phi = \left(x_1 \vee \bar{x}_2 \vee x_4 \right) \wedge \left(x_3 \vee x_5 \vee \bar{x}_8 \right) \wedge \dots$$

הגדרה 40: נוסחת CNF ספיקה

נוסחת CNF , ϕ היא ספיקה אם קיימת השמה של המשתנים $x_1, x_2, \dots, x_n$ כך ש- ϕ מקבלת ערך אמת 1. ז"א בכל פסוקית יש לפחות ליטרל אחד שמקבל את הערך אמת 1.

הגדרה 41: בעיית SAT

קלט: נוסחת CNF , ϕ .
פלט: האם ϕ ספיקה?

$$SAT = \{\langle \phi \rangle \mid \text{נוסחת } CNF \text{ ספיקה } \phi\}$$

הגדרה 42: בעיית 3SAT

קלט: נוסחת $3CNF$, ϕ .
פלט: האם ϕ ספיקה?

$$3SAT = \{\langle \phi \rangle \mid \text{נוסחת } 3CNF \text{ ספיקה } \phi\}$$

משפט 28:

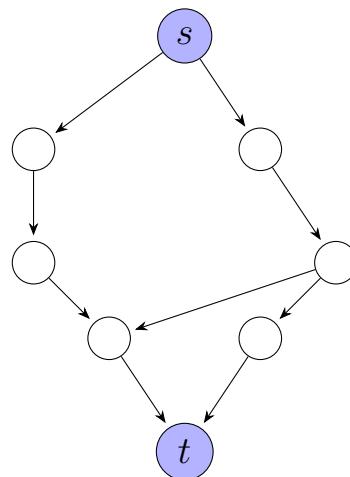
- $SAT \in NP$
- משפט קוק לוין: $SAT \in NPC$
- $3SAT \in NPC$
- $SAT \in P \Leftrightarrow P = NP$

11 סיווג שפות ידיעות - סיבוכיות**הגדרה 43: בעיית מסלול PATH**

קלט: גרף מכובן G ושני קודקודים s ו- t .

פלט: האם G מכיל מסלול מקודקוד s לקודקוד t .

$$PATH = \{\langle G, s, t \rangle \mid \text{גרף מכובן המכיל מסלול מ- } s \text{ ל- } t \text{ }\}$$

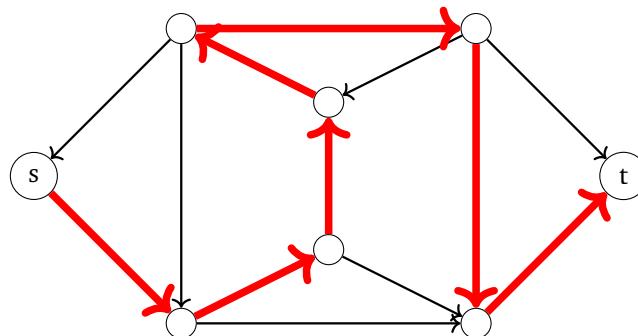

הגדרה 44: בעיית RELPRIMEקלט: שני מספרים x ו- y .פלט: האם x ו- y זרים?

$$RELPRIME = \{ \langle x, y \rangle \mid \gcd(x, y) = 1 \}$$

הגדרה 45: מסלול המילטוני

בහינתן גרף מכובן $G = (V, E)$ ושני קודקודים $s, t \in V$. מסלול המילטוני מ- s ל- t הוא מסלול מ- s ל- t שעובר דרך כל קודקוד ב- G בדיקת פעם אחת.

הגדרה 46: בעית מסלול המילטוני -קלט: גרף מכובן $G = (V, E)$ ושני קודקודים $s, t \in V$.פלט: האם G מכיל מסלול המילטוני מ- s ל- t ?

$$HAMPATH = \{ \langle G, s, t \rangle \mid \text{G GRAPH MCBOVN MSLOL MILTOANI M- s L- t ?} \}$$

הגדרה 47: מעגל המילטוני

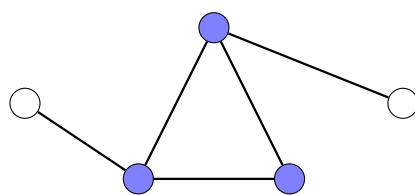
בහינתן גרף מכובן $G = (V, E)$.
מעגל המילטוני הוא מסלול מעגלי שעובר כל קודקוד ב- G בדיקת פעם אחת.

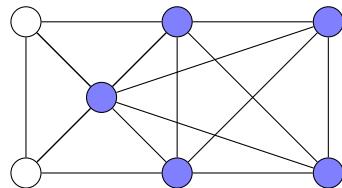
הגדרה 48: בעית מעגל המילטוני -קלט: גרף מכובן $G = (V, E)$.פלט: האם G מכיל מעגל המילטוני?

$$HAMCYCLE = \{ \langle G \rangle \mid \text{G GRAPH MCBOVN HAMCYCLE} \}$$

הגדרה 49: קליקה

בහינתן גרף לא מכובן $G = (V, E)$. קליקה ב- G היא תת-קבוצה של קודקודים $C \subseteq V$ כך שלכל שני קודקודים $u, v \in C$ מתקיים $(u, v) \in E$.

קליקה בגודל 3: $k = 3$:

קליקה בגודל 5: $k = 5$

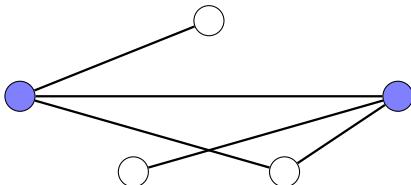
הגדרה 50: בעיית הקליקה - CLIQUE

קלט: גראף לא מכוון $G = (V, E)$ ומספר k .
פלט: האם G קליקה בגודל k לכל היותר?

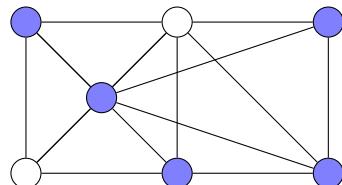
$$\text{CLIQUE} = \{\langle G, k \rangle \mid G \text{ גראף לא מכוון המכיל קליקה בגודל } k \text{ לכל היותר}\}$$

הגדרה 51: CISOI בקודקודים

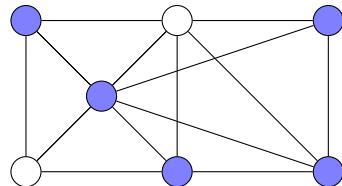
בاهינתן גראף לא מכוון $G = (V, E)$, CISOI בקודקודים ב- G הוא תת-קבוצה של קודקודים $C \subseteq V$ כך שלכל צלע $v, u \in S$ מתקיים $v \in C$ או $u \in C$.

CISOI בקודקודים בגודל 2: $k = 2$

CISOI בקודקודים בגודל 5: $k = 5$

CISOI בקודקודים בגודל 5: $k = 5$

הגדרה 52: בעית VC

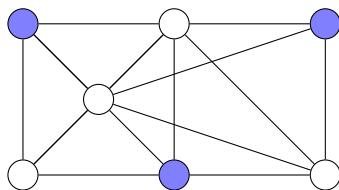
קלט: גראף לא מכוון $G = (V, E)$ ומספר k .

פלט: האם קיים CISOI בקודקודים ב- G בגודל k לכל היותר?

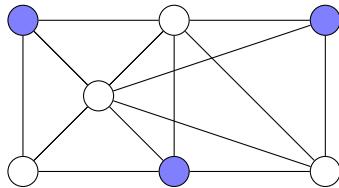
$$VC = \{\langle G, k \rangle \mid G \text{ גראף לא מכוון המכיל CISOI בקודקודים בגודל } k \text{ לכל היותר}\}$$

הגדרה 53: קבוצה בלתי תלואה

בاهינתן גראף לא מכוון $G = (V, E)$, קבוצה בלתי תלואה ב- G היא תת-קבוצה של קודקודים $S \subseteq V$ כך שלכל שני קודקודים $S \in S$ ו- $u, v \in E$ מתקיים $(u, v) \notin E$.

קובוצה בלתי תלויות בגודל $k = 3$:

קובוצה בלתי תלויות בגודל $k = 3$:

$$IS = \{ \langle G, k \rangle \mid G \text{ גראף לא מכוון המכיל קבוצה בלתי תלויות בגודל } k \text{ לפחות} \}$$

הגדרה 54: בעיית IS

קלט: גראף לא מכוון $G = (V, E)$ ומספר k .

פלט: האם קיימת קבוצה בלתי תלויות ב- G בגודל k לפחות?

$$PARTITION = \left\{ S \mid \sum_{y \in Y} y = \sum_{y \in S \setminus Y} y \text{ קבוצת שלמים, וקיימת תת-קובוצה } S \subseteq Y \text{ כך ש- } \right.$$

הגדרה 55: בעיית PARTITION

קלט: קבוצת מספרים שלמים $\{x_1, x_2, \dots, x_n\}$.

פלט: האם קיימת תת-קובוצה $Y \subseteq S$ כך ש- $\sum_{y \in Y} y = \sum_{y \in S \setminus Y} y$?

הגדרה 56: בעיית SubSetSum

קלט: קבוצת מספרים $\{x_1, x_2, \dots, x_n\}$.

פלט: האם קיימת תת-קובוצה של S שסכום איבריה שווה t ?

$$SubSetSum = \left\{ \langle S, t \rangle \mid \sum_{x \in Y} x = t \text{ קיימת } Y \subseteq S \text{ כך ש- } \right\}$$

משפט 29:

$PATH = \{\langle G, s, t \rangle \mid t \text{ - נסמן מכיוון המכיל מסלול מ- } s \text{ ל- } G\}$	$\in P$
$RELPRIME = \{\langle x, y \rangle \mid \gcd(x, y) = 1\}$	$\in P$
$SAT = \{\langle \phi \rangle \mid \phi \text{ היא נוסחת CNF ספייקה}\}$	$\in NP, \in NPC$
$3SAT = \{\langle \phi \rangle \mid \phi \text{ היא נוסחת 3CNF ספייקה}\}$	$\in NP, \in NPC$
$IS = \{\langle G, k \rangle \mid G \text{ גראף לא מכיוון המכיל קliquה בגודל } k \text{ לפחות}\}$	$\in NP, \in NPC$
$CLIQUE = \{\langle G, k \rangle \mid G \text{ גראף לא מכיוון המכיל קliquה בגודל } k \text{ לכל היותר}\}$	$\in NP, \in NPC$
$VC = \{\langle G, k \rangle \mid G \text{ גראף לא מכיוון המכיל כיסוי בקודקודים בגודל } k \text{ לכל היותר}\}$	$\in NP, \in NPC$
$HAMPATH = \{\langle G, s, t \rangle \mid t \text{ - נסמן מכיוון המכיל מסלול המילטוני מ- } s \text{ ל- } G\}$	$\in NP, \in NPC$
$HAMCYCLE = \{\langle G \rangle \mid G \text{ גראף מכיוון המכיל מעגל המילטוני}\}$	$\in NP$
$SubSetSum = \left\{ \langle S, t \rangle \mid \sum_{x \in Y} x = t \text{ - ש- } Y \subseteq S \text{ קיימת}\right\}$	$\in NP$
$\overline{HAMPATH}$	$\in CoNP$
$\overline{CLIQUE}$	$\in CoNP$

משפט 30: בעיות פתוחות בתורת הסיבוכיות

- $?P = NP$
- $?CoNP = NP$
- $?CoNP \cap NP = P$

12 רזוקציות זמן פולינומיאליות

משפט 31: רזוקציות פולינומיאליות

SAT	$\leq_P 3SAT$
$3SAT$	$\leq_P CLIQUE$
$CLIQUE$	$\leq_P IS$
IS	$\leq_P VC$
$SubSetSum$	$\leq_P PARTITION$
$HAMPATH$	$\leq_P HAMCYCLE$